

POVLASTICE I IMUNITETI MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I MEĐUNARODNIH SLUŽBENIKA

Skorić, Anita

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of
Sibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:336336>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez
prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU

UPRAVNI STUDIJ

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

Anita Skorić

**POVLASTICE I IMUNITETI MEĐUNARODNIH
ORGANIZACIJA I MEĐUNARODNIH SLUŽBENIKA**

Završni rad

Šibenik, 2016.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

**POVLASTICE I IMUNITETI MEĐUNARODNIH
ORGANIZACIJA I MEĐUNARODNIH SLUŽBENIKA**

Završni rad

Kolegij: Pravo međunarodnih organizacija

Mentor: dr. sc., Ljubo Runjić

Studentica: Anita Skorić

Matični broj studenta: 143511353

Šibenik, travanj 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE.....	3
2.1. Pojam i pravo međunarodnih organizacija.....	3
2.2. Vrste organa međunarodnih organizacija.....	4
2.3. Podjele međunarodnih organizacija	6
2.3.1. Međuvladine organizacije i nevladine organizacije	6
2.3.2. Opće i specijalizirane	6
2.3.4. Univerzalne i regionalne	7
2.3.5. Supranacionalne (nacionalne)	7
2.4. Međunarodni službenici	8
3. POVLASTICE I IMUNITETI MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I MEĐUNARODNIH SLUŽBENIKA.....	9
3.1. Povlastice i imuniteti organizacije Ujedinjenih naroda.....	10
3.1.1. Imovina, fondovi i sredstva UN-a	10
3.1.2. Olakšice u službenoj komunikaciji UN-a.....	11
3.1.3. Službenici Ujedinjenih naroda	11
3.1.4. Propusnica (<i>laissez-passer</i>) Ujedinjenih naroda	12
3.1.5. Predstavnici članica u glavnim i pomoćnim organima UN-a	12
3.1.6. Stručnjaci UN-a.....	13
3.2. Povlastice i imuniteti specijaliziranih ustanova UN-a	14
3.2.1. Imovina, fondovi i sredstva specijaliziranih ustanova	14
3.2.2. Olakšice u službenoj komunikaciji specijaliziranih ustanova.....	15
3.2.3. Predstavnici članica specijaliziranih ustanova	15
3.2.4. Službenici specijaliziranih ustanova	16
4. OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA POREZA	18
4.1. Diplomatska i konzularna predstavništva, posebne misije i međunarodne organizacije sa sjedištem ili predstavništvom u RH	18
4.1.1. Oslobođanje od plaćanja poreza za isporuke u RH	20
4.1.2. Oslobođanje od plaćanja poreza za isporuke u drugoj državi članice EU.....	23

4.2. Diplomatska i konzularna predstavništva i međunarodne organizacije sa sjedištem ili predstavništvom u drugoj državi članici Europske unije	24
5. KAZNENOPROCESNI IMUNITET	25
5.1. Imunitet prema opsegu	25
5.2. Osoblje međunarodnih organizacija	26
5.3. Postupanje prema osobama koje se pozovu na diplomatski imunitet	26
6. ZAKLJUČAK	28
7. LITERATURA:	29

POVLASTICE I IMUNITETI MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I MEĐUNARODNIH SLUŽBENIKA

ANITA SKORIĆ

Prispo 7, Dubravice, anita.skoric@gmail.com

Međunarodne organizacije nastaju udruženjem država osnovano na temelju međunarodnog ugovora „ustava“ organizacije, koje ima svoje stalne organe i osobnost odvojenu od one država članica, kao i vlastiti djelokrug i funkcije. Kao subjekti međunarodnog prava i same međunarodne organizacije mogu imati svoje stalne i prigodne zastupnike kod drugih subjekata, odnosno država i organizacija. Osnivanje organizacije Ujedinjenih naroda, koja je i najvažnija organizacija na svijetu dovelo je do brojnih propisa o njihovim privilegijama i imunitetima. Ti propisi obuhvaćeni su u ugovorima „ustavima“ odgovarajućih organizacija, u posebnim konvencijama koje organizacije sklapaju sa svojim državama članicama te u ugovorima između organizacije i države u kojoj imaju svoje sjedište gdje se nalaze zgrade i uredi neke organizacije. Međunarodni službenici su osobe koje u diplomatskom svojstvu djeluju u ime neke međunarodne organizacije i svom djelovanju podvrgnuti su isključivo međunarodnoj organizaciji a ne svojoj državi. Njihov međunarodno pravni položaj uglavnom se temelji na ugovornom pravu i zbog toga međunarodni službenici imaju u svakoj državi samo ona prava i povlastice na koja je ta država pristala pristupanjem odnosnom ugovoru. Za razliku od država koje imaju apsolutni imunitet, službenici međunarodnih organizacija imaju imunitet samo dok obavljaju službenu funkciju tzv. funkcionalni imunitet. U međunarodnoj praksi razlikujemo četiri vrste povlastica i imuniteta međunarodnih organizacija i njihovih službenika: imunitet od jurisdikcije organa pojedine države, nepovredivost zgrada i arhiva misije međunarodne organizacije, fiskalne i monetarne povlastice i sloboda korespondencije.

Te temeljne odredbe potanko su razrađene u dvjema konvencijama: Konvenciji o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda iz 1946. te Konvenciji o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda iz 1947. godine.

(29 stranica / 0 slika / 0 tablica / 7 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: (međunarodne organizacije, službenici, povlastice, imuniteti)

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, pred.

Rad je prihvaćen za obranu: 2. 5. 2016.

**PRIVILEGES AND IMMUNITIES OF INTERNATIONAL
ORGANIZATIONS AND INTERNATIONAL OFFICERS**

ANITA SKORIĆ

Prispo 7, Dubravice, anita.skoric@gmail.com

International organizations are created by association of states founded on the basis of international agreement “constitution” of the organization. It has its permanent organs and personality separated from the one of member states, as well as its own scope and functions. As subjects of international law, the international organizations themselves can have their permanent and occasional representatives from other entities or countries and organizations. The establishment of the United Nations, which is the most important organization in the world has led to a number of regulations on their privileges and immunities. These rules are included in the contracts, “constitutions” of relevant organizations, in the special conventions which organizations conclude with its member states, in the agreements between the organizations and the state where they have their headquarters and where buildings and offices of an organization are situated. International officers are persons which in the diplomatic capacity are acting on behalf of an international organization. There acting is subjected exclusively to an international organization and not to the country. Their international legal situation is mainly based on the contract law and because of that international officers in each state have only those rights and privileges to which that state has agreed to the accession of the relevant contract. Unlike countries that have absolute immunity, officers of international organizations enjoy immunity only while performing official function so-called functional immunity. In international practice, we distinguish four types of

privileges and immunities of international organizations and their officers: immunity from the jurisdiction of the authority of each state, the inviolability of buildings and archives of the mission of the international organization, fiscal and monetary benefits and correspondence freedom. These basic provisions (regulations) are elaborated in two conventions: Convention on the privileges and immunities of the United Nations in 1946. and Convention on the privileges and immunities of the specialized agencies of the United Nations in 1947.

(29 pages / 0 figures / 0 tables / 7 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Šibenik

Keywords: (international organizations, officers, privileges, immunities)

Supervisor: Ph. D. Ljubo Runjić, Lecturer

Paper accepted: 2. 5. 2016.

1. UVOD

Međunarodne organizacije fenomen su 20. stoljeća, stoga je danas malo korisnih ljudskih djelatnosti koja ne ulaze u djelokrug jedne ili više vladinih ili nevladinih organizacija. Najvažniji i najstariji cilj međunarodnih organizacija svakako je osiguranje mira među državama članicama. Danas u svijetu djeluje oko 300 međunarodnih organizacija a jedna od najvažnijih je organizacija Ujedinjenih naroda osnovana 24.10.1945. godine na kraju Drugog svjetskog rata.

Kao subjekti međunarodnog prava i same međunarodne organizacije mogu imati svoje stalne i prigodne zastupnike kod drugih subjekata, odnosno država i organizacija. Neki međunarodni organizmi koji su za obavljanje svojih funkcija stvorili urede s potrebnim činovništvom nastali su već prije Prvog svjetskog rata. U to vrijeme Liga naroda imala je svoj veliki činovnički aparat u Tajništvu, osnovan je Stalni sud međunarodne pravde i Međunarodnih ureda. Nakon Drugog svjetskog rata zbog velikog povećanja broja međunarodnih organizacija povećao se i broj međunarodnih službenika. Međunarodne organizacije u svom djelovanju održavaju sastanke na koje odlaze brojne delegacije, stvaraju se odbori i komisije. Nesmetano djelovanje organizacija i njihova osoblja treba osigurati pravnim uređenjem položaja i djelovanja međunarodnih službenika.

Međunarodni službenici su osobe koje u diplomatskom svojstvu djeluju u ime neke međunarodne organizacije, odnosno to su osobe putem kojih međunarodna organizacija djeluje prema drugim međunarodnopravnim subjektima obavljajući svoje funkcije. Njihov međunarodnopravni položaj uglavnom se temelji na ugovornom pravu te oni zbog toga imaju u svakoj državi samo ona prava i povlastice na koje je ta država pristala pristupanjem odnosnom ugovoru. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda ili npr. ravnatelj specijaliziranih ustanova određuju krug osoba odnosno međunarodnih službenika na kojima će se primjenjivati povlastice i imuniteti koji su neophodni za samo obavljanje poslova međunarodne organizacije.

Povlastice i imuniteti međunarodnih službenika i međunarodnih organizacija određene su u dvjema konvencijama, a to su: Konvencija o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda iz 1946. godine te Konvencija povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova iz 1947. godine. U odredbama tih dviju Konvencija potanko su razrađene četiri vrste povlastica i

imuniteta koje razlikujemo u međunarodnoj praksi, a to su: imunitet od jurisdikcije organa pojedine države, nepovredivost zgrada i arhiva misije međunarodne organizacije, fiskalne i monetarne povlastice i sloboda korespodencije.

2. MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

Međunarodne organizacije pojavljuju se još u starom vijeku na području Kine, a vrhunac te međunarodne suradnje je 681. g.pr.n.e. kada se osniva Koncert vladara. Nakon toga pojavljuju se u Indiji i Mezopotamiji te na području stare Grčke gdje se formiraju obrambeni savezi koji se nazivaju amfiktionije. Srednji vijek obilježava dominacija kršćanstva i katoličke crkve, nastaje europska međunarodna zajednica sastavljena od kršćanskih država na čelu s Papom. U Novom vijeku nastaju nove države koje nisu povezane s Papom između kojih nema nikakvog oblika suradnje. Prva međunarodna organizacija je Sveta alijansa koja se stvara nakon napoleonskih ratova 1815. godine. Liga naroda osniva se 1919. godine i to je prva moderna univerzalna politička organizacija koja je djelovala na različitim poljima promicanja međunarodne suradnje, posebno na području zdravstva i prometa.

Danas najvažnija međunarodna organizacija na svijetu koja obuhvaća gotovo sve suverene države svijeta je organizacija Ujedinjenih naroda, osnovana 24.10.1945. godine stvaranjem njezinog „ustava“ Povelje. Glavni ciljevi organizacije UN-a su: održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, razvijanje prijateljskih odnosa među narodima, ostvarivanje međunarodne suradnje u rješavanju međunarodnih problema ekonomske, socijalne, kulturne i humanitarne prirode, te razvijanje i poticanje poštovanja prema čovjeku bez razlike s obzirom na rasu, spol, jezik i vjeroispovijed.

2.1. Pojam i pravo međunarodnih organizacija

Međunarodne organizacije su udruženje država (ali i drugih međunarodnopravnih subjekata), osnovano na temelju međunarodnog ugovora - „ustava“ organizacije, koje ima stalne organe i osobnost odvojenu od one država članica, kao i vlastiti djelokrug, ciljeve i funkcije.¹ Međunarodnim organizacijama prethodili su povremeni međunarodni kongresi i diplomatske konferencije više država. Za razliku od tih oblika privremene suradnje više država, međunarodne organizacije su institucionalizirane i trajniji oblik suradnje njihovih država članica u izvršenju nekih zajedničkih postavljenih ciljeva. Član međunarodne

¹ Fitzmauriceova definicija, Lapaš D., Pravo međunarodnih organizacija, Zagreb, Narodne novine, 2008., str. 14.

organizacije mogu biti države, druge međuvladine organizacije te drugi javnopravni subjekti međunarodnog prava. Tko može biti član međunarodne organizacije određeno je konstitutivnim aktom, odnosno „ustavom“.

Svoju pravnu osobnost međunarodne organizacije stječu tako da pravna osobnost međunarodne organizacije u pravnim sustavima država članica bude predviđena „ustavom“ međunarodne organizacije, da organizacija sklopi poseban ugovor s državom tako da uredi svoje sjedište. Ponekad je pravna osobnost međunarodne organizacije prepuštena zakonodavstvu pojedine države, kao kod npr. SAD.

Pravo neke međunarodne organizacije ne svodi se samo na njezin ugovor „ustav“ iako je on najvažniji pravni akt. Ono obuhvaća i ugovore koje sama organizacija sklapa s državama članicama ili s drugim međunarodnim organizacijama s kojima surađuje.

Svaka organizacija ima jedan ili više stalnih organa. Stalni administrativni organ djeluje kontinuirano, dok se drugi izvršni organi mogu sastajati od predstavnika država članica koji se povremeno sastaju. Predstavnici država članica su u nekim od tih organa stalno na okupu kako bi se sastajali kad god se za to pojavi potreba (npr. Vijeće sigurnosti UN-a). Svaka organizacija ima i jedan plenarni organ (skupštinu, konferenciju) u kojem su zastupljene sve njezine države članice, a koji se sastaje na redovita i po potrebi izvanredna zasjedanja.

2.2. Vrste organa međunarodnih organizacija

- a) Plenarni organi - u plenarnim organima međunarodnih organizacija sudjeluju sve države članice međunarodnih organizacija sa svojim predstavnicima. Svaka međunarodna organizacija ima plenarni organ. Ovlast plenarnog organa uređuje se „ustavom“ organizacije. Plenarni organi u pravilu imaju pravo i dužnost utvrđivanja opće politike međunarodnih organizacija, imaju financijske ovlasti i usvajanje proračuna.
- b) Izvršni organi – u njemu sudjeluje manji broj država, uži je organ, brže djeluje i češće se sastaje. Kontinuitet rada međunarodnih organizacija između zasjedanja plenarnog organa u pravilu održavaju organi u kojima sudjeluje ograničen broj članova. Sastav izvršnih organa ovisi od ustava, mogu biti u cijelosti izborni, a ponekad mogu imati i stalna mjesta za neke države članice. Vijeće sigurnosti UN-a tipičan je izvršni organ,

ono je sastavljeno od 15 država od kojih pet država ima stalna mjesta, to su: Francuska, Kina, Ruska Federacija – ranije SSSR, SAD i Ujedinjeno kraljevstvo. Ovlasti izvršnog organa određene su ustavom, izvršni organi u pravilu se sukcesivno obnavljaju kako bi se osigurao kontinuitet djelovanja i veća efikasnost.

- c) Pomoćni organi - nisu predviđeni ustavom organizacije (iznimka je Odbor vojnog štaba UN-a), nego ih naknadno osnivaju organi organizacije za pomoć u obavljanju svojih funkcija. Osnivaju ih glavni organi organizacije na temelju ovlasti iz ustava za pomoć u obavljanju svojih funkcija. Ovlasti pomoćnih organa ne smiju biti veće od ovlasti same organizacije ili glavnog organa koji ih je osnovao. Podvrgnuti su nadzoru glavnog organa koji je ovlašten i za ukidanje pomoćnih organa.
- d) Administrativno tehnički organi – spadaju među glavne organe međunarodnih organizacija sa zadaćom da održavaju kontinuitet djelovanja organizacije između npr. zasjedanja plenarnog organa. Uglavnom su to tajništvo ili sekretariat. Funkcije administrativno tehničkih organa su: koordinacija djelovanja država članica i međunarodnih organizacija, sastavljanje dnevnog reda zasjedanja plenarnog organa, izrada nacrti proračuna organizacije, informira javnost o djelovanju organizacije, koordinira aktivnost drugih glavnih organa, predstavlja i zastupa organizaciju, sklapa ugovore i dr. Ponekad ima i važnu političku ulogu, npr. glavni tajnik UN-a.
- e) Sudski (i kvazisudski) organi – su samostalne međunarodne institucije koje mogu a i ne moraju biti povezani sa međunarodnom organizacijom. Dijelimo ih u 3 kategorije:
1. Organi koji uživaju od međunarodne organizacije odvojen status, npr. Međunarodni sud u Hagu, Europski sud za ljudska prava, Međunarodni sud za pravo mora i dr.
 2. Organi koji su iako nezavisni u svom djelovanju u užoj institucionalnoj vezi s Međunarodnom organizacijom unutar koje djeluju. Često su pomoćni organi glavnog organa npr. Upravni sud UN-a.
 3. Kvazisudski organi koji nisu osnovani kao organi neke Međunarodne organizacije nego na temelju nekog Međunarodnog ugovora usvojenog u krilu neke Međunarodne organizacije, ali tek u ulozi nadzornog mehanizma i izvršenju međunarodnopravnog akta, npr. Odbor za prava čovjeka.

2.3. Podjele međunarodnih organizacija

2.3.1. Međuvladine organizacije i nevladine organizacije

Međuvladine organizacije osnivaju države i oni su im jedini članovi. U nekima od njih nisu neposredno učlanjene države, nego odnosna državna tijela ili organizacije (središnje banke, željezničke uprave i sl.). Samo međuvladine (međudržavne) organizacije mogu biti subjekti međunarodnog prava, tj. mogu imati sposobnost da budu nositelj međunarodnih prava i dužnosti.²

Nevladine organizacije imaju prostor djelovanja širi od jedne države, ali njih ne osnivaju niti su u njih učlanjene države. Članovi su im ili pojedinci iz više država, srodna tzv. nacionalna društva ili udruge pojedinaca iz više država. Nevladne organizacije brinu se o zaštiti i uzgoju životinja, međunarodni sportski savezi propisuju pravila igre i pravila sportskih natjecanja. Također mogu biti od značajnog političkog značenja, a neke od njih su: Interparlamentarna unija, Svjetska sindikalna federacija, Međunarodna federacija bivših boraca, Svjetska federacija društva za Ujedinjene nacije i dr. To su organizacije čiji je "ustav" (statut) podvrgnut nacionalnom pravnom poretku.

2.3.2. Opće i specijalizirane

Opće organizacije – njihova nadležnost nije usko specijalizirana, one se bave političkim, ekonomskim i socijalnim pitanjima, problemima mirnog rješavanja sporova i po potrebi drugim pitanjima.³

Specijalizirane organizacije su one koje se bave samo određenim pitanjima. Specijalizirane ustanove su međunarodne organizacije utemeljene ugovorima između država i imaju široke odgovornosti na ekonomskom, socijalnom, kulturnim i drugim poljima. Danas su to sve specijalizirane ustanove UN-a, npr. Međunarodna organizacija za civilno zrakoplovstvo (ICAO), Organizacija za prehranu i poljoprivredu (FAO), Svjetska zdravstvena organizacija (WMO), Međunarodni monetarni fond (IMF) i dr. Specijalizirane ustanove su pravne osobe

² Izuzetak su Međunarodni komitet crvenog križa i Liga društva Crvenog križa kojima su četiri ženevske konvencije o zaštiti žrtava rata iz 1949. povjerili određene zadatke i ovlasti u oružanim snagama.

³ Prije Drugog svjetskog rata to je bila Liga naroda, a danas je to organizacija Ujedinjenih naroda.

koje imaju sposobnost sklapati ugovore, stjecati i otuđivati pokretnu i nepokretnu imovinu te izlaziti pred sud.

2.3.4. Univerzalne i regionalne

Univerzalne organizacije su one kojima je u cilju okupiti sve države svijeta i koje su otvorene državama iz svih dijelova našeg planeta. Njima među ostalima pripadaju sve specijalizirane ustanove Ujedinjenih naroda.

Regionalne su one koje obuhvaćaju uži krug država, npr. Organizacija američkih država (OAS), Afrička unija, Vijeće Europe, Europska zajednica i Europska unija, Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi (OSCE), Organizacija sjevernoatlanskog ugovora (NATO), Arapska liga i Udruženje država Jugoistočne Azije (ASEAN).

2.3.5. Supranacionalne (nadmacionalne)

Takve organizacije danas su iznimno rijetke, odnosno postoji samo jedna a to je Europska unija nastala ujedinjavanjem triju zajednica: Europske zajednice za ugljen i čelik, Europske ekonomske zajednice i Europske zajednice za atomsku energiju (Euroatom).

Obvezujući akti njihovih organa uživaju neposrednu primjenjivost u pravnim sustavima njihovih država članica i ostale međunarodne organizacije gdje to nije slučaj.

2.4. Međunarodni službenici

Međunarodni službenici su osobe koje u diplomatskom svojstvu djeluju u ime neke međunarodne organizacije, odnosno to su osobe putem kojih međunarodna organizacija djeluje prema drugim međunarodnopravnim subjektima obavljajući svoje funkcije. U širem smislu međunarodnim službenicima nazivaju se i drugi zaposlenici međunarodnih organizacija.

Međunarodni službenici podvrgnuti su isključivo međunarodnim organizacijama. Iako su to državljani raznih država za razliku od predstavnika država članica u međunarodnoj organizaciji oni ne zastupaju te države već međunarodnu organizaciju. U obvezi država je da poštuju neovisnost međunarodnih službenika i da ne utječu na obavljanje njihovih funkcija, dok s druge strane međunarodni službenici su obvezni ne primati niti tražiti instrukcije izvan same međunarodne organizacije.

Međunarodni službenici razlikuju se u tri kategorije:

- a) visoki dužnosnici međunarodne organizacije, koji imaju politički i diplomatski značaj te uživaju povlastice i imunitete organizacije
- b) članovi skupštine (npr. Parlamenta EU) izabrani neposredno od birača država članica, prvenstveno u organizacijama supranacionalne prirode
- c) pridruženo osoblje, kao vanjsko osoblje imenovano od strane same međunarodne organizacije, neovisno u svom radu kako od država članica tako i od organa same organizacije

U većini međunarodnih organizacija prilikom odabira međunarodnih službenika poštuju se dva kriterija. To su kriteriji sposobnosti te kriterij ravnomjerne geografske zastupljenosti koji se posebno uzima u obzir kod univerzalnih međunarodnih organizacija. U novije doba također se pojavljuje i kriterij ravnomjerne spolne zastupljenosti kao i načelo dobnog ograničenja.

3. POVLASTICE I IMUNITETI MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA I MEĐUNARODNIH SLUŽBENIKA

Međunarodni službenici imaju imunitet samo dok obavljaju službenu funkciju tzv. funkcionalni imunitet, za razliku od diplomatskih zastupnika država koji imaju apsolutni imunitet. Izvorni nositelj povlastica i imuniteta je međunarodna organizacija kojoj međunarodni službenik pripada. Prema tome, eventualno odricanje povlastica i imuniteta ovisi o samoj međunarodnoj organizaciji, te se međunarodni službenik neće moći odreći takvih povlastica i imuniteta pred organima pojedine države bez pristanka odnosno međunarodne organizacije kao njihova izvornog nositelja.

Međunarodno pravni položaj međunarodnih službenika temelji se na ugovornom pravu te iz tog razloga međunarodni službenik u svakoj državi ima ona prava na koja je ta država pristala pristupanjem tom ugovoru. Povlastice i imuniteti međunarodnih službenika temelje se na međunarodnim ugovorima. To su konstitutivni akti „ustav“ međunarodnih organizacija te sporazum o sjedištu pojedine međunarodne organizacije. Odredbe o povlasticama i imunitetima međunarodnih službenika sadržane su i u posebnim mnogostranim ugovorima.

Razlikujemo četiri vrste povlastica i imuniteta međunarodnih organizacija i međunarodnih službenika:

- a) Imunitet od jurisdikcije organa pojedine države
- b) Nepovredivost zgrada i arhiva misije međunarodne organizacije
- c) Fiskalne i monetarne povlastice
- d) Sloboda korespodencije

Navedene povlastice i imuniteti detaljno su razrađeni u već spomenutim dvjema konvencijama: Konvenciji o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda te u Konvenciji o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova.

3.1. Povlastice i imuniteti organizacije Ujedinjenih naroda

Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske objavilo je Konvenciju o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda na temelju točke III. Odluke o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji (*Narodne novine – Međunarodni ugovori broj 12/93*)

Povlastice i imuniteti Ujedinjenih naroda određeni su temeljem Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda koju je Opća skupština odobrila 13. veljače 1946. godine.⁴

3.1.1. Imovina, fondovi i sredstva UN-a

Prema čl. II. Konvencije o povlasticama i imunitetima UN-a imovina i sredstva organizacije Ujedinjenih naroda uživaju imunitet od sudbenosti ako ga se u određenom slučaju ne odreknu. Prostorije ujedinjenih naroda su nepovredive. Sredstva i imovina bez obzira na to gdje se nalaze i u čijem su posjedu uživaju imunitet od pretresa, rekvizicije, konfiksacije, izvlaštenja ili bilo kakvog drugog izvršnog, upravnog, sudskog ili zakonodavnog uplitanja. Svoje fondove mogu slobodno prenositi iz jedne zemlje u druga kao i zlato ili valutu. Račune u drugim zemljama mogu imati u bilo kojoj valuti te mogu promijeniti svaku valutu koju posjeduju u bilo koju drugu valutu. Ujedinjeni narodi oslobađaju se od carina, zabrana i ograničenja uvoza i izvoza koje su uvezli ili izvezli za svoju službenu uporabu. Predmeti koje uvezu uz takva oslobođenja ne smiju prodavati u zemlji u kojoj su uvezeni, osim pod uvjetima koji su dogovoreni s vladom te zemlje.

Iako Ujedinjeni narodi, u načelu, neće zahtijevati oslobođenje od trošarina i od poreza na prodaju koji ulaze u cijenu pokretne i nepokretne imovine koja se prodaje, ipak će u slučaju kad Ujedinjeni narodi u službene svrhe kupuju imovinu veće vrijednosti u čiju se cijenu uračunati ili se mogu uračunati takva davanja i porezi, članice usvojiti, kad god je to moguće, prikladne administrativne mjere radi povrata ili naknade iznosa tih davanja ili poreza.⁵

⁴ Za Republiku Hrvatsku na snazi je od 8. listopada 1991. godine, a odgovarajuća notifikacija o sukcesiji položena je kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda 12. listopada 1992. godine.

⁵ Čl. II. Odjeljak 8. Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda, *Narodne novine, međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.

3.1.2. Olakšice u službenoj komunikaciji UN-a

Ujedinjeni narodi uživaju na području svake članice, za sve svoje službene komunikacije postupak koji nije ništa nepovoljniji od onoga koji vlada te članice odobrava svakoj drugoj vladi, uključujući njezine diplomatske misije, glede prioriteta, tarifa i pristojbi za poštu, kablograme, brzoglasne, radiogramne, telefote, telefone i druge komunikacije, kao i novinarskih tarifa za izvješćivanje putem tiska i radija. Službena korespondencija i ostale službene komunikacije Ujedinjenih naroda ne cenzuriraju se. Ujedinjeni narodi imaju pravo rabiti kodove te slati i primiti svoju korespondenciju putem kurira ili valize, koji uživaju iste imunitete i povlastice kao diplomatski kuriri i valize.⁶

Diplomatski kurir uživa osobnu nepovredivost i ne smije se podvrgnuti nikakvoj vrsti uhićenja ili pritvaranja. Njegovo osobno svojstvo označuje se službenim dokumentom na kojem se označuje broj vreća koji čine diplomatsku valizu. Dok obavlja službenu dužnost štiti ga država primateljica. Diplomatska valiza se može povjeriti zapovjedniku trgovačkog zrakoplova koji treba sletjeti u dopuštenu luku ulaska. Taj zapovjednik mora biti opskrbljen službenim dokumentom u kojem je označen broj vreća koji čine valizu. Vreće smiju sadržavati samo diplomatske dokumente te predmete namjenjene službenoj upotrebi. Diplomatska valiza ne smije biti otvarana niti zadržana.

3.1.3. Službenici Ujedinjenih naroda

Popis službenika određuje glavni tajnik Ujedinjenih naroda⁷ koji taj popis prosljeđuje Općoj skupštini, a nakon toga priopćava vladama svih država članica. Međunarodni službenici koje odredi tajnik Ujedinjenih naroda uživaju imunitet od sudbenosti za čine što ih obavljaju po službenoj dužnosti, oslobođeni su od poreza na plaće i doplatke koje im isplaćuje UN te uživaju olakšice u izmjeni valute. Kada prvi put nastupaju u službu imaju pravo bez carine uvesti svoj namještaj i druge stvari. Oni i njihovi bračni drugovi kao i članovi obitelji o kojima skrbe nisu podvrgnuti ograničenjima useljavanja i formalnostima prijavljivanja stranaca.

⁶ Čl. III. Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.

⁷ Ban Ki-moon, (rođen 13. lipnja 1944.), južnokorejski diplomat aktualni je glavni tajnik UN-a, u službi od 1. siječnja 2007. godine.

Kako je izvorni nositelj povlastica i imuniteta međunarodna organizacija tako se povlastice i imuniteti jamče službenicima u interesu Ujedinjenih naroda a ne radi njihove osobne koristi. Kada bi prema mišljenju glavnog tajnika UN-a imunitet ometao izvršenje pravde i kada ga se može odreći bez da šteti interesima UN-a, glavni tajnik ima pravo i dužnost odreći se imuniteta bilo kojeg službenika.

3.1.4. Propusnica (*laissez-passer*) Ujedinjenih naroda

Međunarodne organizacije svojim službenicima kada ih šalju u drugu zemlju izdaju propusnice (*laissez passer*). Takve propusnice koriste se za brže izdavanje viza osobama koje putuju radi obavljanja službe za Ujedinjene narode i radi brzog putovanja. Države stranke preuzimaju obvezu da će te isprave priznavati valjanima. Na temelju učtivosti većina država neugovornica također priznaje punovažnost takvih putnih isprava koje izdaju međunarodne organizacije. Glavni tajnik, pomoćnici glavnog tajnika i direktori, kada putuju s propusnicom Ujedinjenih naroda, a radi obavljanja službe za Ujedinjene narode, uživaju iste olakšice kakve se odobravaju diplomatskim predstavnicima.⁸

3.1.5. Predstavници članica u glavnim i pomoćnim organima UN-a

Predstavnici UN-a su: izaslanici, zamjenici, savjetnici, stručnjaci i tajnici izaslanstva. Za vrijeme obavljanja službene dužnosti odobrava im se imunitet od uhićenja ili zatočenja. Imunitet sudbenosti zbog izgovorenih riječi i drugih čina koje počine u svojstvu predstavnika, koji će im se odobriti i nakon što prestanu biti predstavnici članica zbog njihove sigurnosti. Predstavnici članica u glavnim i pomoćnim organima UN-a imaju pravo na uporabu kodova te na primanje dokumenata ili korespodencije putem kurira ili u zapečaćenim valizama. Zatim oslobođenje, kako za njih, tako i za članove njihovih obitelji od ograničenja useljenja, formalnosti prijavljivanja stranaca te vojne obveze u državi koju posjećuju ili kroz koju prolaze u obavljanju svojih funkcija.

⁸ Čl. VII. Odjeljak 27. Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.

3.1.6. Stručnjaci UN-a

Stručnjacima (različitim od službenika) koji obavljaju zadatke za Ujedinjene narode odobravaju se povlastice i imuniteti koji su potrebni za neovisno obavljanje njihovih funkcija za vrijeme trajanja njihovih zadataka, uključujući i vrijeme provedeno na putovanjima u vezi s njihovim zadacima. Posebice odobrava im se:

- a) imunitet od uhićenja ili zatočenja i od zapljene njihove osobne prtljage
- b) imunitet od sudbenosti glede izgovorenih ili napisanih riječi i svih čina počinjenih u obavljanju njihovih zadataka za Ujedinjene narode
- c) nepovredivost svih spisa i dokumenata
- d) pravo na uporabu kodova na primanje dokumenata i korespondencije putem kurira ili zapečaćenim valizama u svrhu komunikacije s Ujedinjenim narodima
- e) iste olakšice glede ograničenja što se tiče valute ili njezine zamjene kakve se odobravaju predstavnicima stranih vlada na privremenom službenom zadatku
- f) iste imunitete i olakšice glede njihove osobne prtljage kakve se odobravaju diplomatskim predstavnicima⁹

Povlastice i imuniteti odobravaju se stručnjacima u interesu Ujedinjenih naroda, a ne radi njihove osobne koristi. Glavni tajnik ima pravo i dužnost odreći se imuniteta bilo kojeg stručnjaka u svakom slučaju kad bi, po njegovu mišljenju, imunitet ometao izvršenje pravde i kad ga se može odreći bez da šteti interesima Ujedinjenih naroda.

⁹ Čl. VI. Odjeljak 22. Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.

3.2. Povlastice i imuniteti specijaliziranih ustanova UN-a

Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske objavilo je Konvenciju o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova na temelju točke III. Odluke o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji (*Narodne novine – Međunarodni ugovori broj 12/93*)

Povlastice i imuniteti specijaliziranih ustanova određeni su temeljem Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova koju je Opća skupština odobrila 21. studenog 1947. godine.¹⁰ Konvencija se radi pristupanja u specijaliziranu ustanovu podnosi svakoj državi članici Ujedinjenih naroda i svakoj drugoj državi koja je članica jedne ili više specijaliziranih ustanova. Konvencija postaje primjenjiva na pojedinu specijaliziranu ustanovu kada ona glavnom tajniku Ujedinjenih naroda dostavi konačni tekst priloga koji se na nju odnosi i obavijesti ga da prihvaća standardne klauzule onako kako su izmjenjene tim prilogom.

3.2.1. Imovina, fondovi i sredstva specijaliziranih ustanova

Specijalizirane ustanove, njihova imovina i sredstva, bez obzira na to gdje se nalaze i u čijem posjedu, uživaju imunitet od sudbenosti, osim kad ga se u određenom slučaju izrijekom odreknu. Bez obzira gdje se nalaze i u čijem posjedu imovina i sredstva specijaliziranih ustanova uživaju imunitet od pretresa, rekvizicije, konfiksacije, izvlaštenja ili bilo kakvog drugog oblika izvršnog, upravnog, sudskog ili zakonodavnog uplitanja. Prostorije, arhivi i svi ostali dokumenti specijaliziranih ustanova bez obzira na to gdje se nalaze i u čijem prostoru su nepovredive. Fondove, zlato ili valutu mogu posjedovati bilo koje vrste i imati račune u bilo kojoj valuti, te ih mogu prenositi iz jedne zemlje u drugu ili unutar svake, te promijeniti svaku valutu koju posjeduju za svaku drugu valutu.

Specijalizirane ustanove također su oslobođene od plaćanja svih neposrednih poreza osim od poreza koji su komunalne naknade. Oslobođaju se od carina, zabrana i ograničenja uvoza i izvoza glede predmeta koje su uvezle ili izvezle za svoju službenu uporabu. Predmeti koji su

¹⁰ Za Republiku Hrvatsku na snazi od 8. listopada 1991. godine, a o čemu je odgovarajuća notifikacija o sukcesiji položena kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda 12. listopada 1999. godine.

uvezeni uz takvo oslobođenje ne smiju se prodavati u zemlji u koju su uvezeni osim pod uvjetima koji su dogovoreni s vladom te zemlje. Za svoja izdanja također su oslobođene od carina te zabrana ograničenja uvoza i izvoza.

3.2.2. Olakšice u službenoj komunikaciji specijaliziranih ustanova

Sloboda u komunikaciji nužan je preduvjet za uspješno obavljanje službenih funkcija. Svaka specijalizirana ustanova u službenoj komunikaciji uživa iste povlastice i imunitete koje vlada te države odobrava svakoj drugoj vladi, uključujući i njezine diplomatske misije. U komunikaciji s vlastitom vladom može upotrebljavati sva odgovarajuća sredstva: kablograme, brzojave, radiograme, telefate, telefone. Pošiljke su izuzete od svakog pregleda ako ta pošiljka ne sadržava ništa drugo osim službene pošte i predmeta za službenu upotrebu. Ustanove također imaju pravo rabiti kodove te slati i primati korespodenciju putem kurira ili zapečaćene valize koji uživaju iste imunitete i povlastice kao diplomatski kuriri i valize.

Službena korespodencija i ostale službene komunikacije specijaliziranih ustanova ne cenzuriraju se.¹¹

3.2.3. Predstavnicima članica specijaliziranih ustanova

Pod predstavnicima članica specijaliziranih ustanova podrazumijevamo:

- a) Sve predstavnike
- b) Njihove zamjenike
- c) Savjetnike
- d) Tehničke stručnjake; i
- e) Tajnike izaslanstva

Pod sastancima koje saziva specijalizirana ustanova podrazumijevamo:

- a) Skupštine ustanove ili njezinog izvršnog organa (neovisno o sazivu)

¹¹Čl. IV. Odjeljak 12. Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.

- b) Povjerenstva predviđena njezinim ustavnim aktom
- c) Sve međunarodne konferencije koje saziva; i
- d) Svaki odbor nekog od tih organa

U obavljanju svojih funkcija za vrijeme putovanja na mjesto ili s mjesta sastanka predstavnici država članica specijaliziranih ustanova uživaju imunitet od uhićenja ili zatočenja i od zapljene njihove osobne prtljage, te glede izgovorenih ili napisanih riječi i drugih čina koje počine u službenom svojstvu, imunitet od svake sudbenosti. Imaju pravo na uporabu kodova te na primanje dokumenata i korespondencije putem kurira ili u zapečaćenim valizama. Oni i njihovi bračni drugovi oslobođeni su od ograničenja useljenja, formalnosti prijavljivanja stranaca i vojne obveze u državi koju posjećuju ili kroz koju prolaze u obavljanju svojih funkcija. Što se tiče valute i njezine zamjene imaju iste olakšice glede ograničenja kakve se odobravaju i predstavnicima stranih vlada na privremenom službenom zadatku. Spisi i dokumenti predstavnika su nepovredivi, a što se tiče imuniteta i olakšica glede njihove prtljage odobravaju im se isti kakvi se odobravaju i članovima diplomatske misije usporedivog ranga.

3.2.4. Službenici specijaliziranih ustanova

- a) Službenici specijaliziranih ustanova uživaju imunitet od sudbenosti glede izgovorenih ili napisanih riječi i svih čina počinjenih u službenom svojstvu;
- b) Uživaju isto oslobođenje od poreza na plaće i doplatke koje im isplaćuju specijalizirane ustanove pod istim uvjetima kao i službenici Ujedinjenih naroda
- c) Nisu podvrgnuti, kao ni njihovi bračni drugovi i članovi obitelji o kojima skrbe, ograničenjima useljavanja i formalnostima prijavljivanja stranaca;
- d) Uživaju iste povlastice glede olakšica zamjene valuta kao i službenici odgovarajućeg ranga koji pripadaju diplomatskoj misiji;
- e) Uživaju, kao i njihovi bračni drugovi i članovi obitelji o kojima skrbe, iste olakšice što se tiče repatrijacije u vrijeme međunarodne krize kao i službenici odgovarajućeg ranga koji pripadaju diplomatskoj misiji;

- f) Imaju pravo bez carine uvesti svoj namještaj i druge stvari kad prvi put preuzimaju dužnost u dotičnoj zemlji¹²

Službenici specijaliziranih ustanova oslobođeni su od vojne obveze. Međutim, takvo je oslobođenje, u odnosu na državu čiji su državljani, ograničeno na službenike čija su imena, s obzirom na njihove funkcije, uvrštena u popis koji sastavlja vrhovni ravnatelj specijalizirane ustanove, a koji odobrava dotična država.

U slučaju da službenici specijaliziranih ustanova budu pozvani na služenje vojne obveze, dotična će država, na zahtjev specijalizirane ustanove, odobriti privremenu odgodu vojne obveze takvim službenicima kad je to potrebno da bi se izbjegao prekid u obavljanju bitnih poslova.¹³

¹²Čl. IV. Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova, *Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 10, 1999.* Odjeljak 19.

¹³ *Ibid*, Odjeljak 20.

4. OSLOBAĐANJE OD PLAĆANJA POREZA

Oslobađanje od plaćanja poreza za diplomatska i konzularna predstavništva, institucije i tijela Europske unije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj ili u drugoj članici Europske unije te za međunarodne organizacije propisano je člankom 44. i 48. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (NN, broj 73/2013, 99/2013, 148/2013, 153/2013 i 143/2014), člankom 33. Zakona o posebnom porezu na motorna vozila (NN, broj 15/2013), te člankom 30. Zakona o trošarinama (NN, broj 22/2013, 32/2013 i 81/2013).

Postupak ostvarivanja oslobođenja od plaćanja poreza:

- poreza na dodanu vrijednost (PDV)
- trošarina i
- posebnog poreza na motorna vozila

za isporuke dobara i za obavljanje usluga u Republici hrvatskoj detaljno je uređen Pravilnikom o postupku ostvarivanja oslobođenja od plaćanja poreza za diplomatska i konzularna predstavništva, institucije i tijela Europske unije te međunarodne organizacije (NN, br. 81/2015).¹⁴

4.1. Diplomatska i konzularna predstavništva, posebne misije i međunarodne organizacije sa sjedištem ili predstavništvom u RH

Oslobađanje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost i trošarine pod uvjetom koji su propisani Pravilnikom za **službene potrebe** ostvaruju:

- diplomatska i konzularna predstavništva i posebne misije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, osim konzulata kojima rukovode počasni konzularni službenici, *uz uvjet uzajamnosti*, odnosno u tolikome opsegu u kolikome država pošiljateljica daje takve olakšice diplomatskim i konzularnim predstavništvima i diplomatskom konzularnom osoblju RH koje boravi u toj državi pošiljateljici

¹⁴ Pravilnik je stupio na snagu 1. srpnja 2015. godine (dalje: Pravilnik).

- međunarodne organizacije, odnosno predstavništva međunarodnih organizacija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, ako je to oslobođenje propisano međunarodnim sporazumima koji obvezuju Republiku Hrvatsku

Oslobođanje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost i trošarine pod uvjetom koji su propisani Pravilnikom za **osobne potrebe** (*uz uvjet uzajamnosti*) ostvaruju:

- diplomatsko osoblje diplomatskih i konzularnih predstavništava (osim počasnih konzularnih službenika) i posebnih misija te članovi njihovih obitelji koji žive u zajedničkom kućanstvu, ako nisu državljani Republike Hrvatske ili nemaju u Republici Hrvatskoj stalno prebivalište
- administrativno i tehničko osoblje diplomatskih i konzularnih predstavništava, osim osoblja konzulata kojima rukovode počasni konzularni dužnosnici, kao i administrativno i tehničko osoblje, ako nisu državljani Republike Hrvatske ili nemaju u RH stalno prebivalište
- osoblje posebnih misija, te članovi njihovih obitelji koji žive u zajedničkom kućanstvu, ako nisu državljani Republike Hrvatske ili nemaju u Republici Hrvatskoj stalno prebivalište

Oslobođanje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost i trošarine pod uvjetom koji su propisani Pravilnikom za **osobne potrebe** ostvaruju:

- diplomatsko osoblje međunarodnih organizacija, odnosno predstavništva međunarodnih organizacija i članovi njihovih obitelji koji žive u zajedničkom kućanstvu, ako nisu državljani Republike Hrvatske ili nemaju u Republici Hrvatskoj stalno prebivalište, a to je oslobođenje propisano međunarodnim sporazumima koji obvezuju Republiku Hrvatsku
- administrativno i tehničko osoblje kao i stručnjaci međunarodnih organizacija, odnosno predstavništva međunarodnih organizacija i članovi njihovih obitelji koji žive u zajedničkom kućanstvu, ako nisu državljani Republike Hrvatske ili nemaju u Republici Hrvatskoj stalno prebivalište, a to je oslobođenje propisano međunarodnim sporazumima koji obvezuju Republiku Hrvatsku. Pod članovima obitelji podrazumijevaju se osobe koje u Republici Hrvatskoj ostvaruju povlastice temeljem odgovarajuće posebne osobne iskaznice koju izdaje državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove.

4.1.1. Oslobađanje od plaćanja poreza za isporuke u RH

Oslobađanje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost i trošarine za isporuke trošarinskih proizvoda u Republici Hrvatskoj osobe navedene u Pravilniku ostvaruju kao:

- a) Izravno oslobođenje ili
- b) Oslobođenje putem povrata poreza

A. Izravno oslobođenje

Osobe koje su navedene u Pravilniku izravno oslobođenje od plaćanja poreza na isporuke trošarinskih proizvoda ostvaruju u izdvojenom specijaliziranom prodajnom mjestu otvorenom sukladno carinskim propisima. Izravno oslobođenje ostvaruje se na temelju Potvrde o izravnom oslobođenju koju izdaje državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove na Obrascu IOU.

Izravno oslobođenje od plaćanja poreza pri isporuci pogonskog goriva za motorna vozila korisnici prava ostvaruju na temelju posebne kartice goriva. Kartica goriva izdaje se na temelju potvrde državnog tijela nadležnog za vanjske i europske poslove na obrascu KG. Posebnu karticu goriva temeljem obrasca KG, ovjerenog od strane državnog tijela nadležnog za vanjske i europske poslove u tri primjerka, izdaje trošarinski obveznik kojeg je korisnik prava izabrao kao isporučitelja pogonskog goriva.

Korisnik posebne kartice goriva obvezan je kod promjene podataka koji su vezani uz motorno vozilo, podnijeti trošarinskom obvezniku novi Obrazac KG, odnosno vratiti posebnu karticu goriva trošarinskom obvezniku koji je izdavatelj posebne kartice. S druge strane, trošarinski obveznik koji je izdao posebnu karticu goriva obvezan je pratiti godišnje količine isporučenog pogonskog goriva sukladno podacima o uzajamnosti koje im dostavlja državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove.

Izravno oslobođenje od plaćanja poreza pri isporukama motornih vozila za koje je obvezna registracija u Republici Hrvatskoj ostvaruje se temeljem potvrde koju ovjerava državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove. Potvrda se izdaje na Obrascu IOMV te se u pet primjeraka dostavlja na ovjeru državnom tijelu nadležnom za vanjske i europske poslove. Nadležno tijelo utvrđuje da li je ispunjen uvjet uzajamnosti s državom šiljateljicom podnositelja zahtjeva te potvrđuje pravo na ostvarivanje izravnog oslobađanja od plaćanja posebnog poreza.

Pri isporuci motornog vozila isporučitelj izdaje račun koji mora sadržavati podatke koji su propisani člankom 79. Zakona o porezu na dodanu vrijednost. Za potrebe izdavanja računa korisnici prava mogu navesti adresu prebivališta misije ili organizacije. Isporučitelj u računu za obavljenju isporuku upisuje klasu, urudžbeni broj i datum potvrde i izravnom oslobođenju te u računu navodi da posebni porez nije obračunat temeljem potvrde državnog tijela nadležnog za vanjske i europske poslove. Isporučitelj motornog vozila obavezan je uz izdani račun u svojoj evidenciji čuvati primjerak potvrde kao dokaz o obavljenoj isporuci uz primjenu oslobađanja od plaćanja posebnog poreza.

B. Povrat poreza

Oslobođenje od plaćanja poreza na isporuke dobara ili obavljene usluge ostvaruje se podnošenjem zahtjeva za povrat poreza državnom tijelu nadležnom za vanjske i europske poslove. Zahtjev se podnosi na Obrascu P-DIP koji je otisnut na hrvatskom i engleskom jeziku. Jedan primjerak zaprimljenog obrasca nakon zaprimanja vraća se podnosiocu zahtjeva. Uz zahtjev za povrat poreza također moraju biti priloženi kronološki poredani izvornici računa koji moraju sadržavati sve podatke propisane člankom 79. Zakona o porezu na dodanu vrijednost. Zahtjev za povrat mora sadržavati podatak o bankovnom računu, uključujući IBAN i BIC, otvoren u Republici Hrvatskoj na koji će se vratiti plaćeni porez.

Ako se zahtjev za povrat odnosi na trošarinske proizvode uz zahtjev moraju biti priloženi računi koji su izdani isključivo za trošarinske proizvode. Računi za alkohol, alkoholna pića i pivo moraju imati iskazan volumni udio alkohola u % vol. Ako računi nemaju iskazane navedene elemente podnositelj zahtjeva na računu dodatno upisuje volumni udio alkohola u % vol. Iz tog razloga je podnositelj zahtjeva pri nabavi različitih vrsta dobara obavezan od prodavatelja zatražiti zaseban račun za trošarinske proizvode, te zaseban račun za ostale vrste dobara.

Zahtjev za povrat poreza podnosi se na kalendarsko tromjesečje najkasnije u roku od 12 mjeseci. Ako se nakon podnošenja istoga utvrdi da postoji račun koji nije uključen u zahtjev isti se može uključiti u zahtjev za povrat poreza za bilo koje sljedeće kalendarsko tromjesečje najkasnije do isteka roka od 12 mjeseci. Za kalendarsko tromjesečje podnosi se jedan zahtjev za povrat poreza.

Po primitku zahtjeva državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove utvrđuje je li podnositelj zahtjeva osoba koja ima pravo na povrat poreza i je li ispunjen uvjet uzajamnosti.

Ako su uvjeti ispunjeni zahtjev se dostavlja Poreznoj upravi, Područnom uredu Zagreb zajedno s izvornicima računa temeljem kojih se ostvaruje pravo na povrat u roku od 8 dana od dana njihova zaprimanja.

Porezna uprava, Područni ured Zagreb po primitku zahtjeva utvrđuje jesu li uz zahtjev priloženi izvornici računa koji su navedeni u zahtjevu, da li su priloženi računi izdani u skladu s člankom 79. Zakona o porezu na dodanu vrijednost te dali su priloženi zasebni računi za trošarinske proizvode koji za alkohol, alkoholna pića i pivo moraju sadržavati vol.

Privremeno rješenje donosi se u roku od 60 dana od zaprimanja zahtjeva za povraz poreza državnog tijela nadležnog za vanjske i unutarnje poslove. U slučaju da je Porezna uprava, Područni ured Zagreb zatražio dodatne podatke rok za donošenje rješenja je 60 dana od zaprimanja traženih podataka. Ako Porezna uprava, Područni ured Zagreb nije u propisanom roku dobila odgovor na svoj zahtjev donijet će rješenje o odbijanju zahtjeva ili djelomičnom odobrenju povrata poreza.

Nakon donošenja rješenja o odobrenom povrat poreza Porezna uprava, Područni ured Zagreb izvršava povrat poreza uplatom u kunama na račun otvoren u tuzemstvu najkasnije u roku od 10 dana po isteku roka od 60 dana za donošenje rješenja. Izvornici računa se poništavaju s natpisom „iskorišteno pravo na povrat poreza“ i vraćaju se podnositelju zahtjeva.

Ako državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove utvrdi da uvjet uzajamnosti nije ispunjen, oslobađanje od plaćanja poreza pri nabavi dobara ili usluga u Republici Hrvatskoj ostvaruje se putem povrata pod uvjetom da je ukupna vrijednost isporuke za koju se traži povrat poreza veća od 740,00 kuna, uključujući porez po jednom računu.

Isto ograničenje odnosi se na međunarodne organizacije, odnosno predstavništva međunarodnih organizacija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, diplomatsko osoblje međunarodnih organizacija, administrativno i tehničko osoblje kao i stručnjake međunarodnih organizacija te članove njihovih obitelji ako nisu državljani RH ili ako nemaju stalno prebivalište u RH. Ograničenje vrijedi ako sa međunarodnim ugovorom koji obvezuje Republiku Hrvatsku nije drugačije određeno.

4.1.2. Oslobađanje od plaćanja poreza za isporuke u drugoj državi članice EU

Osobe koje imaju pravo na oslobođenje od plaćanja poreza pri nabavi dobara i usluga u drugoj državi članici Europske unije isporučitelju dostavljaju ovjerenu Potvrdu o oslobođenju od poreza na dodanu vrijednost i/ili trošarine iz Priloga II. Provedbene uredbe Vijeća (EU) br. 282/2011 od 15. ožujka 2011. kojom se utvrđuju provedbene mjere za Direktivu 2006/112EZ o zajedničkom porezu na dodanu vrijednost.

Dva primjerka ovjerene potvrde dostavljaju se isporučitelju dobara ili usluga u drugoj državi članice Europske unije. Jedan primjerak ovjerene potvrde isporučitelj zadržava za svoju evidenciju a drugi prati dobra odnosno kretanje trošarinskih proizvoda. Kod kretanja trošarinskih proizvoda drugu primjerak potvrde mora biti priložen uz tiskanu inačicu elektroničkog trošarinskog dokumenta ili komercijalnog dokumenta koji sadrži jedinstvenu referentnu oznaku ili drugi dokument u skladu s posebnim propisom koji uređuje trošarine. Preslika ovjerene potvrde čuva se zajedno s računom za nabavljena dobra odnosno trošarinske proizvode u rokovima određenim propisanim zakonom.

Osoba koja ostvaruje pravo na oslobađanje plaćanja poreza u drugoj državi članici Europske unije obvezna je potvrditi primitak trošarinskih proizvoda podnošenjem Obavijesti o primitku trošarinskih proizvoda. Obavijest se uz Potvrdu o oslobođenju od poreza na dodanu vrijednost i trošarine dostavlja nadležnom područnom carinskom uredu najkasnije u roku od pet radnih dana nakon primitka trošarinskih proizvoda radi ostvarivanja oslobođenja od plaćanja trošarine.

Državno tijelo nadležno za vanjske i europske poslove u roku od 15 dana od primitka potvrde utvrdit će je li podnositelj potvrde osoba koja ima pravo na oslobođenje od poreza, da li podnesena potvrda odgovara obrascu te će donijeti odluku o prihvaćanju, odnosno odbijanju ovjere podnesene potvrde.

4.2. Diplomatska i konzularna predstavništva i međunarodne organizacije sa sjedištem ili predstavništvom u drugoj državi članici Europske unije

Ako diplomatska i konzularna predstavništva, posebne misije, međunarodne organizacije te njihovo diplomatsko, administrativno i tehničko osoblje sa sjedištem u drugoj državi članici Europske unije nabavljaju dobra i usluge od obveznika PDV-a u Republici Hrvatskoj ili kod ovlaštenih držatelja trošarinskih skladišta, izravno oslobođenje od plaćanja trošarine i PDV-a ostvaruju na način da isporučitelju u Republici Hrvatskoj dostave ovjereni primjerak Potvrde o oslobođenju od poreza na dodanu vrijednost i/ili trošarine iz Priloga II. Provedbene uredbe Vijeća EU br. 282/2011 od 15. ožujka koju je ovjeralo nadležno tijelo države u kojoj imaju sjedište.

Izravno oslobođenje od plaćanja trošarine ostvaruje se i pri nabavi trošarinskih proizvoda puštenih u potrošnju u Republici Hrvatskoj samo ako se ostvaruje istovremeno i oslobođenje od plaćanja PDV-a. Isporučitelj u Republici Hrvatskoj ispostavlja račun koji mora sadržavati podatke propisane člankom 79. Zakona o porezu na dodanu vrijednost i broj Potvrde o oslobađanju od poreza na dodanu vrijednost ili trošarine. Račun koji se odnosi na alkohol, alkoholna pića i pivo mora dodatno sadržavati i volumni udio alkohola iskazan u % vol.

Isporučitelj koji je isporučio trošarinski proizvod koji je pušten u potrošnju u Republici Hrvatskoj obavezan je primjerak ovjerene potvrde uz račun i potvrdu primitka trošarinskih proizvoda, dostaviti nadležnom carinskom uredu zajedno s pismenim zahtjevom za povrat trošarine. U svojoj evidenciji isporučitelj je obavezan čuvati primjerak potvrde zajedno s računom te potvrdu primitka trošarinskih proizvoda.

5. KAZNENOPROCESNI IMUNITET

5.1. Imunitet prema opsegu

Imunitet prema opsegu dodjeljuje se prema funkciji koji strani službenik obnaša. Kazneni postupak može biti vođen protiv diplomata samo pod uvjetom da je nadležno tijelo države šiljateljice takav postupak odobrilo. Može biti apsolutni i relativni.

a) apsolutni imunitet – s osobom koja ima apsolutni imunitet postupat će se s dužnim poštovanjem i poduzet će se sve odgovarajuće mjere osiguranja i zaštite radi svakog napada na njegovu osobnost, slobodu i dostojanstvo. Zaštita se također proteže na privatni stan, arhiv, komunikacije, spise, dopisivanje i predmete osobe imovine. Osobe s apsolutnim imunitetom izuzete su od pregleda osobne prtljage osim ako postoji osnovana sumnja da su u njoj predmeti na koje se odnose dopuštene povlastice ili se radi o protuzakonitom uvozu ili izvozu. U tom slučaju pregled se obavlja samo uz nadležnost ovlaštenog predstavnika. Apsolutni imunitet oslobađa nositelje obveze od svjedočenja, no oni u mnogim slučajevima svjedoče kako bi pomogli u sudskom procesu.

Prema Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima osoba s apsolutnim imunitetom ne može biti kazneno progonjena u državi primateljici pa prema tome ne može biti ni ti uhićena ili zadržana bez obzira o kakvoj se vrsti kaznenog djela radilo. Ako se radi o napadu usmjerenom protiv života i tijela mogu se poduzeti samo one mjere i radnje koje se odnose na spriječavanje takve radnje dok ona traje. Dopuštena je nužna obrana protiv protupravnosti aktivnosti osoba s diplomatskim imunitetom.

b) relativni imunitet – odnosi se na oslobađanje od kaznene odgovornosti u slučajevima kada se radi o počinjenju kaznenog djela u obavljanju službene dužnosti. Radi li se o kaznenom djelu u obavljanju službene dužnosti odlučuje isključivo nadležni sud, a nikako policijski službenik, službenik Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracijai ili službenici diplomatskih ili konzularnih misija.¹⁵ Sukladno navedenom kazneni postupak može se pokrenuti u kojem se optuženik može braniti navodima da je djelo počinjeno u okviru obavljanja službene dužnosti. Ako se ustvrdi da se radilo o obavljanju službene dužnosti postupak će se obustaviti.

¹⁵ Vrđuka, Magušić, F., Postupanje policijskih službenika prema osobama s diplomatskim imunitetom, *Policijska sigurnost*, sv. 19, broj 3,2010., str. 251.

Osobe koje su zaposlene u diplomatskim i konzularnim predstavništvima ili međunarodnim organizacijama kao poslužno osoblje nemaju imunitet od kaznenog progona. Imunitet od kaznenog progona također nemaju državljani zemlje domaćina te stranci na stalnom boravku koji u pravilu nemaju apsolutni imunitet od kaznenog progona bez obzira koju funkciju obnašali, a samo pojedini ako obavljaju poslove diplomatskog agenta, imaju imunitet ako počine kazneno djelo u obavljanju službene dužnosti.

5.2. Osoblje međunarodnih organizacija

Osoblje međunarodnih organizacija i nacionalnih misija pri takvim organizacijama dijelimo na:

- rukovodeće osoblje međunarodnih organizacija i specijaliziranih agencija, to su: glavni tajnik UN-a, pomoćnici glavnog tajnika UN-a, šefovi specijaliziranih ustanova, zamjenici šefova specijaliziranih ustanova, rukovodeće osoblje međunarodnih organizacija i specijaliziranih agencija i članovi njihovih obitelji uživaju apsolutni imunitet
- eksperti u misijama UN-a koji nisu stalni zaposlenici UN-a, eksperti u misijama UN-a, pod uvjetom da nisu stalni zaposlenici UN-a, uživaju apsolutni imunitet
- službenici međunarodnih organizacija i specijalnih agencija uživaju imunitet od progona za kaznena djela počinjena samo u obavljanju službe, dok članovi njihovih obitelji ne uživaju imunitet
- osoblje nacionalnih misija pri međunarodnim organizacijama (diplomatski agenti, administrativno i tehničko osoblje, poslužno osoblje), osoblje nacionalnih misija pri međunarodnim organizacijama imaju jednake imunitete, prema kategorijama kao i osoblje diplomatskih misija

5.3. Postupanje prema osobama koje se pozovu na diplomatski imunitet

Da bi se prema osobama koji se pozovu na diplomatski imunitet moglo postupiti na adekvatan način potrebno je unaprijed identificirati takvu osobu. Da bi se sa sigurnošću znalo koje osobe imaju pravo na diplomatsku zaštitu, misije i konzularni uredi u Republici

Hrvatskoj, diplomatskom notom prijavljuju Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija nove članove po njihovu dolasku u Republiku Hrvatsku. Na osnovi notifikacije Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija izdaje odgovarajuću posebnu osobnu iskaznicu koja služi za dokazivanje statusa djelatnika strane međunarodne organizacije, diplomatske misije ili konzularnog ureda. Na njenoj poleđini istaknut je opseg imuniteta. Samo manji dio zaposlenika diplomatskih misija, konzularnih ureda ili međunarodnih organizacija ima apsolutni imunitet.

Diplomatska i konzularna vozila označavaju se posebnim registarskim oznakama i dopunskim pločicama koje upućuju da se u vozilu nalazi osoba s pravom na privilegije i imunitete sukladno međunarodnom pravu. Registarske pločice za vozila diplomatskih i konzularnih predstavništava, misija stranih država i predstavništava međunarodnih organizacija u Republici Hrvatskoj i njihova osoblja plave su boje, a otisnute brojke i slova žute boje te sadržavaju: brojčanu oznaku zemlje iz koje je predstavništvo, slovnu oznaku djelatnosti predstavništva, odnosno status osobe s tim predstavništvom i registarski broj vozila.

Policijski službenik treba biti upoznat s međunarodnim ugovorom i posebnom praksom kojom je regulirano postupanje prema osobama koje se pozivaju na diplomatski imunitet.

Poduzet će sve ovlasti postupanja određene zakonom kako bi zaštitio život, tijelo i imovinu osoba te održao povoljno stanje sigurnosti bez obzira što osoba prema kojoj se postupa tvrdi da ima diplomatski imunitet. Čim posumnja da se radi o osobi koja ima diplomatski imunitet policijski službenik će o postupanju obavijestiti nadređenog.

Potrebnoj je utvrditi status osumnjičenog te opseg njegovog imuniteta. Ako se radi o diplomatu koji je akreditiran u Republici Hrvatskoj od njega će se tražiti da predoči osobnu iskaznicu na čijoj se poleđini vidi opseg imuniteta te će sukladno tome odlučiti o daljnjem postupanju. No ako diplomat nije akreditiran u Republici Hrvatskoj o daljnjem postupanju odlučuje se nakon konzultacija s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih integracija.

U slučaju da osoba ima apsolutni imunitet nad njom se ne mogu upotrijebiti sredstva za vezivanje, osim ako ne predstavlja neposrednu prijetnju sigurnosti. Ta osoba ne može biti podvrgnuta niti jednoj vrsti uhićenja ili pritvaranja te će biti puštena čim se prikupe potrebne informacije.

Nakon postupanja policijski službenik napisat će detaljno izvješće o događaju te će kopiju izvješća dostaviti Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija.

6. ZAKLJUČAK

Osnivanje međunarodne organizacije Ujedinjenih naroda i velikog broja drugih međunarodnih organizacija u tijeku i nakon Drugog svjetskog rata dovelo je do brojnih propisa o njihovim povlasticama i imunitetima. Ti propisi obuhvaćeni su u ugovorima – „ustavima“ međunarodnih organizacija, posebnim konvencijama koje organizacije sklapaju sa svojim državama članicama te u ugovorima između same organizacije te države na području koje ta organizacija ima svoje sjedište. Kako se povećavao broj međunarodnih organizacija tako je porastao i broj njihovih službenika. Međunarodnim službenicima smatramo osobe koje u diplomatskom svojstvu djeluju u ime neke međunarodne organizacije. To su osobe kroz koje međunarodna organizacija djeluje prema drugim međunarodnopravnim subjektima obavljajući svoje funkcije.

Povlastice i imuniteti međunarodnih organizacija i njihovih službenika razlikuju se od diplomatskih i konzularnih privilegija i imuniteta. Međunarodni službenici imaju imunitet samo dok obavljaju službenu funkciju tzv. funkcionalni imunitet, za razliku od diplomatskih zastupnika država koji imaju apsolutni imunitet.

U međunarodnoj praksi razlikujemo četiri vrste povlastica i imuniteta međunarodnih organizacija odnosno međunarodnih službenika. To su: imunitet od jurisdikcije organa pojedine države, nepovredivost zgrada i arhiva misije međunarodne organizacije, fiskalne i monetarne povlastice te sloboda korespondencije. Svrha privilegija i imuniteta nije davanje ustupaka pojedincima, a državama koje su članice neke međunarodne organizacije povlastice i imuniteti ne odobravaju se radi njihove osobne koristi već radi osiguranja potpune neovisnosti u obavljanju njihovih funkcija u vezi s međunarodnom organizacijom.

7. LITERATURA:

1. Degan, V.Đ., *Međunarodno pravo*, Zagreb, 2011.
2. Lapaš, D., *Pravo međunarodnih organizacija*, Zagreb, 2008.
3. Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B., *Međunarodno pravo2*, Zagreb, 2012.
4. Vrđuka, A., Magušić, F., „Postupanje policijskih službenika prema osobama s diplomatskim imunitetom i povlasticama“, *Policijska sigurnost*, sv. 19, broj 3, Zagreb, 2010.
5. Konvencija o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.
6. Konvencija o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, broj 10, 1999.
7. Pravilnik o postupku ostvarivanja oslobođenja od plaćanja poreza za diplomatska i konzularna predstavništva, institucije i tijela Europske unije te međunarodne organizacije, *Narodne novine*, broj 81, 2015.